

5. Petrova L. Therapeutic Potential of Water Marbling for Children with Developmental Disabilities. *Journal of Art Therapy*. 2022. Vol. 15(2). P. 68–74.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-43>

КОМПЛЕКСНИЙ СУПРОВІД ІНДИВІДУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Турубарова Анастасія Володимирівна

*доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та соціальної роботи
Хортицька національна академія
м. Запоріжжя, Україна*

Смоляк Володимир Мирославович

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
Хортицька національна академія
м. Запоріжжя, Україна*

У сучасних умовах розвитку спеціальної освіти в Україні актуальною є проблема комплексного супроводу індивідуального розвитку дітей з порушеннями зору. Порушення зорової функції впливає на когнітивний, емоційний та соціальний розвиток дитини, тим самим вимагаючи інтегрованого підходу освітніх, медичних, психологічних та соціальних заходів. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, понад 2,2 млрд людей у світі мають порушення зору. Значна частка (близько 19 млн) припадає на дітей до 15 років, які потребують спеціалізованого супроводу для соціальної інтеграції. Дані Київського міського інформаційно-аналітичного центру медичної статистики свідчать, що у Києві показник загальної інвалідності у дітей з хворобами ока у 2023 році склав – 4.0 на 10 тис. дітей до 18 років проти 3.8 у 2022 році. Показник первинної інвалідності склав у 2023 році – 0.6 на 10 тис. дітей до 18 років, тобто залишився незмінним проти 2022 року [2].

Як зазначають, В. Бочелюк та А. Турубарова, сучасні психолого-педагогічні дослідження вказують, що діти з порушеннями зору стикаються з труднощами в соціально-психологічній адаптації,

спричиненими обмеженою участю в подіях, важливих для розвитку особистості, та недостатнім рівнем сформованості соціально значущих практичних навичок [1]. Ці виклики вимагають комплексного підходу, який забезпечується через супровід індивідуального розвитку. Комплексний супровід індивідуального розвитку учнів з порушеннями зору спирається на загальні положення тифлопедагогіки, які акцентують увагу на компенсації зорового порушення, індивідуалізації навчання, соціалізації, корекційно-розвиткової роботи та інтеграції медико-психолого-педагогічних заходів. Ці положення забезпечують комплексний підхід до розвитку дитини, сприяючи її освітній, соціальній і професійній інтеграції, а також формуванню самостійності та психологічного благополуччя.

До основних принципів тифлопедагогіки, що покладені в основу комплексного супроводу індивідуального розвитку учнів з порушеннями зору можна віднести:

- принцип компенсації зорових порушень (комплексний супровід передбачає розвиток слуху, дотику, просторової орієнтації та інших збережених функцій для компенсації зорового порушення);

- індивідуалізація навчання та виховання (розробка індивідуальних програм розвитку, враховуючи ступінь порушення зору та супутні порушення, а також особливості когнітивних, емоційних та соціальних потреб дитини);

- розвиток механізмів компенсації через спеціальні методи навчання (використання специфічних методів (наочні, практичні, словесні) та технологій корекційного навчання, таких як тифлотехніка, адаптовані навчальні матеріали та програми просторової орієнтації).

Комплексний супровід індивідуального розвитку учнів з порушеннями зору включає декілька напрямків, кожен з яких має конкретну мету, завдання, зміст і форми роботи, спрямовані на гармонійний всебічний розвиток дитини. Управлінський напрямок полягає в організації ефективної взаємодії адміністрації та педагогічного колективу закладу для забезпечення цілісного супроводу учнів з порушеннями зору, створення умов для їхнього розвитку, навчання та соціалізації. Завдання напрямку:

- підвищення ефективності взаємодії адміністративно-управлінського персоналу та педагогічного колективу, забезпечення скоординованої роботи для реалізації індивідуальних програм розвитку учнів;

- створення педагогічних об'єднань для розв'язання освітніх проблем і забезпечення балансу між вимогами адміністрації та педагогічним колективом;

– удосконалення системи шкільного самоврядування через створення об'єднань між учнями та педагогами для розвитку лідерських якостей, відповідальності та соціальних навичок.

Корекційно-навчальний напрямок передбачає забезпечення засвоєння учнями з порушеннями зору необхідних знань, умінь і навичок, реалізацію їхнього освітнього потенціалу, сприяння соціалізації та інтеграції в суспільство. Завдання напрямку:

– формування знань і умінь, необхідних для реалізації освітнього потенціалу учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей;

– проведення діагностики рівня навчальних досягнень для оцінки когнітивних і функціональних можливостей;

– здійснення педагогічної корекції порушених аспектів психічного розвитку;

– підвищення мотивації до навчання та стимулювання інтересу до пізнавальної діяльності;

– впровадження інноваційних технологій корекційного навчання для розвитку компенсаторних механізмів.

Корекційно-виховний напрямок сприяє формуванню вмінь вести самостійний спосіб життя та розвиток навичок самовиховання у дітей з порушеннями зору. Завдання напрямку:

– сприяння розвитку самостійності у повсякденній діяльності;

– виховання культури міжособистісних відносин;

– формування соціально-гігієнічних, соціально-побутових і соціокультурних знань та навичок;

– стимулювання мотивації до засвоєння норм правильної поведінки.

Медико-фізіологічний напрямок передбачає комплекс медичних, фізіотерапевтичних і реабілітаційних заходів, спрямованих на відновлення, корекцію або компенсацію порушених зорових функцій у дітей. Завдання напрямку:

– проведення діагностики рівня соматичного здоров'я для оцінки загального стану дитини та його впливу на зорові функції;

– виявлення обмежень у здоров'ї, пов'язаних із зоровими порушеннями та супутніми станами.

Соціально-психологічний напрямок спрямований на забезпечення соціально-психологічного супроводу розвитку дітей з порушеннями зору. Завдання напрямку:

– проведення діагностики психічного, емоційного та особистісного розвитку дитини для визначення індивідуальних особливостей і потреб;

- розробка та впровадження психокорекційних програм для підтримки психоемоційного стану та формування позитивного само-сприйняття;

- корекція негативних психологічних проявів і поведінкових особливостей;

- сприяння розвитку соціальних навичок і комунікативних умінь для ефективної взаємодії з однолітками та дорослими;

- надання психологічної підтримки сім'ї дитини для створення сприятливого соціального середовища розвитку.

Юридичний напрямок передбачає формування правової обізнаності та забезпечення правового захисту дітей з порушеннями зору. Завдання напрямку:

- забезпечення правового захисту шляхом інформування дітей і батьків про їхні права та обов'язки;

- розвиток навичок правової грамотності через ознайомлення з основами законодавства, що стосується осіб з порушеннями зору;

- сприяння формуванню вміння відстоювати свої права в різних соціальних ситуаціях.

Професійно-трудовий напрямок полягає у формуванні професійного світогляду учнів з порушеннями зору для сприяння їхній професійній самореалізації. Завдання напрямку:

- формування знань, необхідних для майбутньої професійної діяльності, з урахуванням індивідуальних особливостей учнів;

- надання підтримки у виборі професійного спрямування, відповідного до здібностей і потреб, навчання доступним видам трудової діяльності;

- сприяння соціалізації та інтеграції учнів у суспільство через розвиток професійних компетенцій.

Таким чином, комплексний супровід індивідуального розвитку учнів з порушеннями зору базується на принципах тифлопедагогіки, що забезпечують компенсацію зорових порушень, індивідуалізацію навчання та соціалізацію. Усі напрямки супроводу (управлінський, корекційно-навчальний, корекційно-виховний, медико-фізіологічний, соціально-психологічний, юридичний, професійно-трудовий) взаємодіють, створюючи цілісний підхід до гармонійного розвитку дитини із порушеннями зору.

Література

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Модель психологічного супроводу підлітків з порушенням зору. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. Серія : Економіка, психологія та*

управління. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.54929/alsrt-economics-2024-01-02-02>.

2. Всесвітній день зору [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://medstat.kiev.ua/vsesvitnij-den-zoru/> (Дата звернення: 21.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-44>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР У РОЗВИТКУ МОТОРНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Фатич Микола Петрович

*здобувач другого (магістерського) ступеня вищої освіти
зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (Інклюзивна освіта)
ДВНЗ «Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка»
м. Тернопіль, Україна*

У сучасній спеціальній освіті зростає потреба у науковому обґрунтуванні психолого-педагогічних аспектів застосування рухливих ігор як ефективного засобу розвитку моторних навичок дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки традиційні методи фізичного виховання не завжди враховують їхні когнітивні, емоційні та соціальні особливості. Водночас ефективність ігор залежить від психолого-педагогічного проектування: добору відповідного змісту, адаптації правил, дозування навантаження, урахування індивідуальних особливостей та наявності підтримувального емоційного середовища. Тому обґрунтування значення рухливих ігор у цій сфері є важливою науково-практичною проблемою, що забезпечує підвищення якості розвитку моторики й соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями.

Як показує аналіз наукової літератури (П. Віндюк [1], С. Волкова [1], О. Гузак [2], С. Демчук [3], А. Івахненко [4], О. Мякушко [5], М. Сабадош [2],

О. Чеботарьова [5] та ін.), рухливі ігри поєднують фізичну активність із мотиваційною, комунікативною та корекційною функціями, що створює умови для формування у дітей цілеспрямованих рухів, розвитку координації, дрібної та великої моторики, підвищення рівня самостійності. Вказане вимагає осмислення психолого-